HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Kandidaatintutkielma
Maantiede
Eliömaantiede

Ilves Suomessa: ihmisen ja ilveksen yhteiselo

Saana Runkola

2026

Ohjaaja(t):

Petteri Muukkonen

HELSINGIN YLIOPISTO
GEOTIETEIDEN JA MAANTIETEEN OSASTO
MAANTIETEEN KANDIOHJELMA

PL 64 (Gustaf Hällströmin katu 2)
00014 Helsingin yliopisto

Tiivistelmä

Tiedekunta: Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta
Koulutusohjelma: Maantiede
Opintosuunta: Eliömaantiede
Tekijä: Saana Runkola
Työn nimi: Ilves Suomessa: ihmisen ja ilveksen yhteiselo
Työn laji: Kandidaatintutkielma
Kuukausi ja vuosi: Elokuu 2026
Sivumäärä: 23
Avainsanat: suurpedot, ilves, luonnonsuojelu
Ohjaaja tai ohjaajat: Petteri Muukkonen
Säilytyspaikka: E-thesis-palvelu ja Helda-tiekokanta

Tiivistelmä:

Ilves on Suomessa luonnonvaraisena esiintyvä suurpeto, jolla ei ole luontaisia vihollisia. Se kuitenkin kilpailee resursseista suden, karhun ja ahman kanssa. Lisäksi ihminen on kilpailun ja metsästyksen vuoksi uhka ilvekselle. Ihminen metsästää samoja lajeja, joita ilves käyttää ravintonaan. Ihmistoiminta vaikuttaa ilvekseen myös esimerkiksi sen elinalueiden pirstoutumisen myötä. Toisaalta ihminen voi myös auttaa ilvestä luonnonsuojelutoimien avulla.

Ilveksen ja sen elinympäristön suojelusta määrätään EU:n luontodirektiivissä ja Suomen luonnonsuojelulaissa. Toisaalta sen metsästykseen myönnetään vuosittain kannanhoidollisia poikkeuslupia. Lupien myöntäminen perustuu riistavahinkoihin, joita syntyy ilveksen lajityypillisestä käyttäytymisestä sen metsästäessä ravinnoksi sorkkaeläimiä, kuten peuroja ja poroja.

Ilveksen suojeluun ja metsästykseen liittyvät olennaisena vaikuttajana ihmisten petoasenteet. Arvot ja asenteet ohjaavat valintoja esimerkiksi luonnonsuojelussa, metsästyksessä, matkailussa ja rakentamisessa. Näillä kaikilla on ilvekseen suoria tai epäsuoria vaikutuksia.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tarkastelen ilveksen ja ihmisen yhteiseloon liittyviä vuorovaikutussuhteita eliömaantieteellisestä näkökulmasta. Ensin kerron ilveksen ekologista ja levinneisyydestä Suomessa. Lopuksi syvennyn ilveksen suojeluun, petoasenteisiin, metsästykseen ja matkailuun liittyviin kysymyksiin.

Sisällys

1. Johdanto 4

2. Ilveksen ekologia ja elinolosuhdevaatimukset 6

2.1. Elinympäristö 6
2.2. Ravinto 6
2.3. Lisääntyminen 7
2.4. Lajien välinen kilpailu 7
3. Ilveksen kanta ja levinneisyys Suomessa 8

4. Ilveksen ja ihmisen yhteiselo 11

4.1. Ilveksen suojelu Suomessa 11
4.2. Petoasenteet 14
4.3. Ilveksen aiheuttamat riistavahingot 15
4.4. Ilveksen metsästys 17
4.5. Petomatkailu 18
5. Yhteenveto 20

Lähteet 22

1. Johdanto

Ilves on Suomen eläinlajeista siitä poikkeuksellinen laji, että se on maamme ainut luonnonvarainen kissaeläin ja yksi neljästä luonnossamme elävästä suurpedosta (ilves, susi, karhu, ahma). Ilveksen kanta on Suomessa viime vuosina kasvanut lievästi metsästyksen säätelyn ansiosta (Valtonen ym. 2022). Aikuisia yksilöitä oli Suomessa vuonna 2022 yli 2000 yksilöä ja pentueita noin 400 (Valtonen ym. 2022). Ihmisten asenteet lajia kohtaan ovat olleet enimmäkseen myönteisiä, eikä se ole kohdannut samanlaista petovihaa kuin esimerkiksi enemmän riista- ja kotieläinvahinkoja aiheuttava susi (Maa- ja metsätalousministeriö 2021).

Ilves on huippupeto, sillä se on ekosysteemissä ravintoketjun huipulla. Huippupedot säätelevät ekosysteemissä muiden eliöiden populaatioita metsästyksen ja kilpailun kautta (Khalil ym. 2014). Esimerkiksi ilves säätelee metsästyksellä saaliseläinten, kuten metsäkauriin sekä keskikokoisten petoeläinten (engl. mesopredator) populaatioita (Elmhagen ym. 2010). Ilveksen ruokavalio koostuukin useista lajeista, joista osa on petoeläimiä itsekin. Näin ollen ilves voidaan nähdä niin sanottuna sateenvarjolajina, jonka suojelutoimet hyödyttävät myös useita muita lajeja (Mengüllüoğlu ym. 2017).

Ilveksen metsästykseen myönnettiin talvelle 2023-2024 yhteensä 300 kannanhoidollista poikkeuslupaa (Riistakeskus, 2023). Luvat jakautuvat viidelletoista eri riistakeskuksen alueelle, lukuun ottamatta poronhoitoaluetta, jolla saalismäärää ei rajoiteta. Kannanhoidollisia syitä ilveksen metsästykselle ovat muun muassa kannan kasvunopeuden säätely, metsäpeuraan kohdistuvan predaation säätely, porovahinkojen vähentäminen, ilveksen ihmisarkuuden ylläpitäminen sekä lisääntymisiässä olevien ilvesnaaraiden suojelu (Maa- ja metsätalousministeriö, 2021). Ilves on Suomen metsästyslain ja EU:n luontodirektiivin nojalla suojeltu laji ja poikkeusluvat herättävät keskustelua. Esimerkiksi Helsingin Sanomat uutisoi syksyllä 2023 myönnettyjen poikkeuslupien aiheuttamista reaktioista. Samana syksynä Suomen luonnonsuojeluliitto haki valituksilla muutosta lähes kaikkiin myönnettyihin kaatolupiin. Turun hallinto-oikeus päätyi kumoamaan merkittävän määrän poikkeuslupahakemuksia (Tuomioistuinlaitos 2024).

Tässä kandidaatintutkielmassa pyrin kirjallisuuskatsauksen keinoin selvittämään euraasianilveksen (*Lynx lynx*) esiintymisalueita Suomessa, niihin vaikuttavia syitä sekä ihmisen ja ilveksen välistä vuorovaikutussuhdetta eliömaantieteellisestä näkökulmasta. Ensimmäiseksi kerron ilveksen ekologiasta ja lajin elinolosuhdevaatimuksista. Toiseksi tarkastelen ilveksen levinneisyyttä painottuen erityisesti Suomeen. Kolmanneksi kerron ilveksen ja ihmisen yhteiselosta muun muassa suojelun, metsästyksen, petoasenteiden ja matkailun näkökulmasta.

2. Ilveksen ekologia ja elinolosuhdevaatimukset

2.1. Elinympäristö

Ilvestä tavataan Suomessa koko maassa, mutta poronhoitoalueella elää vain muutamia yksilöitä. Se viihtyy metsäisessä ympäristössä monipuolisissa eri metsätyypeissä ja reviiriin kuuluu myös muun muassa soita, peltoja ja rakennettua ympäristöä (Nieminen & Ahola, 2017). Ilves välttää tiheää asutusta ja vilkkaita teitä ja se viihtyy parhaiten louhikkoisessa metsässä, josta löytyy sopivia pesäpaikkoja. Yöaktiivisena eläimenä ilves etsii itselleen päivälepopaikan esimerkiksi kivenkolosta. Ilvesnaaraat käyttävät vastaavaa pesää myös lisääntymispaikkana, jonka suojissa pennut syntyvät ja lähtevät tutustumaan lähiympäristöönsä. Pentujen suojaksi tarkoitettu pesäpaikka sijaitsee aina kaukana ihmistoiminnasta, kuten metsäpoluista. Reviirien keskimääräinen pinta-ala on 130–1200 km2, urosten liikkuessa hiukan naaraita suuremmalla alueella. Tyypillisesti yksilöt pysyttelevät melko samalla alueella koko elämänsä ajan. Uroksilla on aina oma reviiri, jolla naaraita voi olla muutama yksilö. Naarat muodostavat pentueensa kanssa perheyksikön ennen pentujen itsenäistymistä. Suomessa ilveksen esiintymistiheyteen vaikuttavia syitä ei ole juurikaan tutkittu. Eurooppalaiset tutkimukset antavat viitteitä siitä, että tiheyteen vaikuttaa maiseman rakenne, kuten korkeusvaihtelut ja maankäyttömuodot sekä saaliseläintiheydet (Nieminen & Ahola, 2017).

2.2. Ravinto

Ilves on ravintoverkkoa säätelevä huippupeto (engl. apex predator), jolla ei ole luontaisia vihollisia. Suomessa sen pääravintoa ovat metsäjänis, rusakko, metsäkanalinnut sekä metsä- ja valkohäntäkauris (Nieminen & Ahola, 2017). Poronhoitoalueella liikkuvat yksilöt saalistavat toisinaan myös poroja ravinnoksi. Poro on villinä eläviä sukulaislajejaan alttiimpi ilveksen saalistukselle, sillä se ei ehdi havaitsemaan ilvestä ajoissa (Khorozyan & Heurich, 2023). Ilves saalistaa yksin vaanimalla saalista ja hyökkäämällä

hypäten sen kimppuun. Pienemmät saaliit ilves tappaa puremalla niitä niskaan ja suuremmat saaliseläimet se tukehduttaa kaulaan puremalla (Holmala ym. 2020). Isomman eläimen metsästettyään ilves pysyttelee saaliin lähellä muutaman päivän hyödyntäen päivälepopaikkaa (Nieminen & Ahola 2017).

2.3. Lisääntyminen

Ilvesnaaraat ja -urokset elävät pääosin erillään toisistaan kohdaten vain paritellakseen (Nieminen & Ahola 2017). Ilves elää Suomen luonnossa enintään 15-vuotiaaksi, jona aikana se ehtii lisääntymään useita kertoja. Urokset tulevat sukukypsiksi noin kaksivuotiaana ja naaraat synnyttävät ensimmäiset pentunsa tyypillisesti kolmevuotiaana. Naaras synnyttää yleensä yhden tai kaksi pentua, jotka se kasvattaa ilman uroksen apua. Synnytystä ja imetystä varten se valitsee mieluiten mäkisestä tai louhikkoisesta maastosta, kaukana ihmistoiminnasta olevan pesäalueen, jossa on useita sopivia pesäpaikkoja. Naaraasta ja pennuista koostuva perheyksikkö pysyttelee tällä alueella yli puoli vuotta emon imettäessä pentujaan. Saalistusreissuille pennut lähtevät mukaan noin 8 kuukauden ikäisinä ja itsenäistyvät noin vuoden vanhoina ennen uuden pentueen syntymistä. (Nieminen & Ahola 2017).

2.4. Lajien välinen kilpailu

Ilveksellä ei ole luontaisia vihollisia, jotka saalistaisivat sitä, mutta se kilpailee resursseista muiden Suomessa esiintyvien suurpetojen kanssa (Nieminen & Ahola 2017). Susi, karhu ja ahma käyttävät osin samaa ravintoa kuin ilves. Sutta ilves pyrkii välttämään, sillä ne voivat kohdatessa tappaa ilveksen (Nieminen & Ahola 2017). Suhteellisen uusi riski ilvekselle on myös sen ja ihmisen yhteentörmäys. Ihmistoiminnan laajentuessa uusille alueille lisääntyy kilpailu resursseista (Liukkonen ym. 2009). Lisäksi ihminen harjoittaa metsästystä, jossa tavoitellaan samoja saaliseläimiä. Ihminen on myös suora uhka ilvekselle, sillä ilveksen metsästykseen myönnetään Suomessa vuosittain poikkeuslupia (esim. Liukkonen ym. 2009).

3. Ilveksen kanta ja levinneisyys Suomessa

Ilvestä tavataan laajalla alueella Euroopassa, Venäjällä ja Aasiassa, mutta tihein kanta sijaitsee pohjoisilla alueilla Uralvuorilta länteen. Ilveskanta jakautuu paikallisiin osapopulaatioihin, joista Suomen käsittävä Karjalan osapopulaatio on Euroopan suurin (Nieminen & Ahola, 2017).

Ilveskannan seuranta perustuu vuosittaiseen arviointiin havaituista yksilömääristä (Maa- ja metsätalousministeriö 2021). Suomessa seurantaa suorittaa Luonnonvarakeskus, joka julkaisee vuosittain alan asiantuntijoiden kokoaman raportin ilveskannan tilasta. Suomessa kantaa seurataan kannanhoitoalueittain, jotka jakavat maamme kahtia poronhoitoalueeseen ja muuhun Suomeen. Pentuhavaintoja kirjaavat paikallisesti toimivat petoyhdyshenkilöt. Käytännössä kirjattavat havainnot syntyvät riistakameroiden avulla sekä näkö- ja jälkihavainnoista (kuva 1). Seurannan tuloksiin vaikuttaa moni tekijä, kuten petoyhdyshenkilöiden motivaatio tehtävää kohtaan, koulutuksen määrä ja esimerkiksi jälkien havaitsemisen vuoksi lumipeite (Herrero ym. 2024).

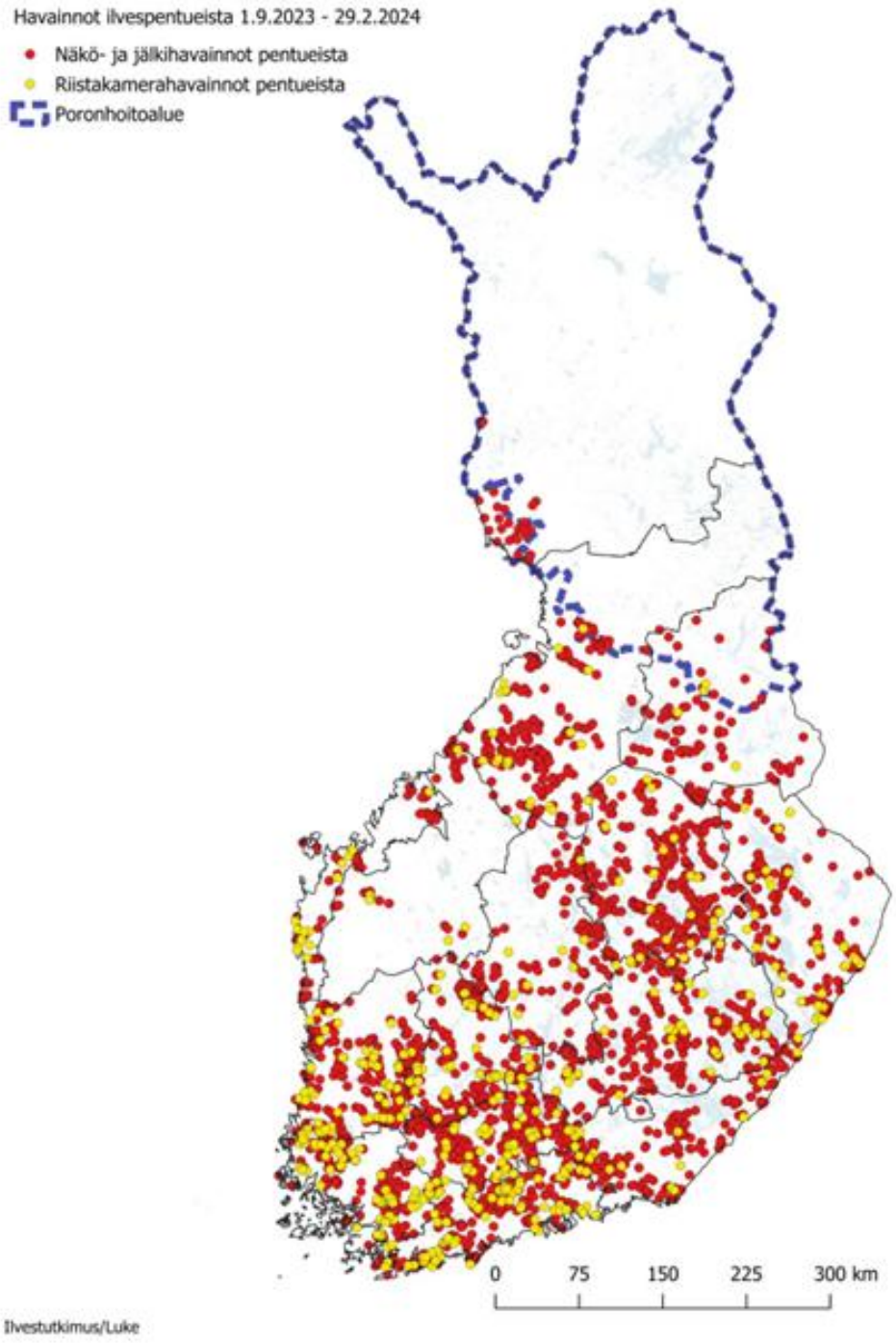

Kuva 1: Havainnot ilvespentueista vuonna 2024 (Herrero ym. 2024).

Vuosittainen seurantatutkimus mahdollistaa ilveksen syntyvyyden ja kuolleisuuden sekä niiden vaihtelun seuraamisen. Syntyvyyttä seurataan pääasiassa pentuehavaintojen kautta, mutta myös metsästettyjen naaraiden kohtuja tutkimalla, sillä synnyttäneiltä yksilöiltä löytyy istukan arpia (Valtonen ym. 2022). Kuten kuvasta 2 näkyy, ilveksen kuolleisuudesta suurin osa on metsästyksen aiheuttamaa kuolleisuutta (Valtonen ym. 2022). Metsästyskuolleisuudeksi kirjataan poikkeusluvilla tehty niin sanottu kannanhoidollinen metsästys ja vahinkoperusteinen metsästys (Valtonen ym. 2022). Tilastoinnissa muita syitä kuolleisuuteen ovat ilveksen luonnolliset kuolemat, liikennekuolemat ja poliisin suorittamat lopetukset.

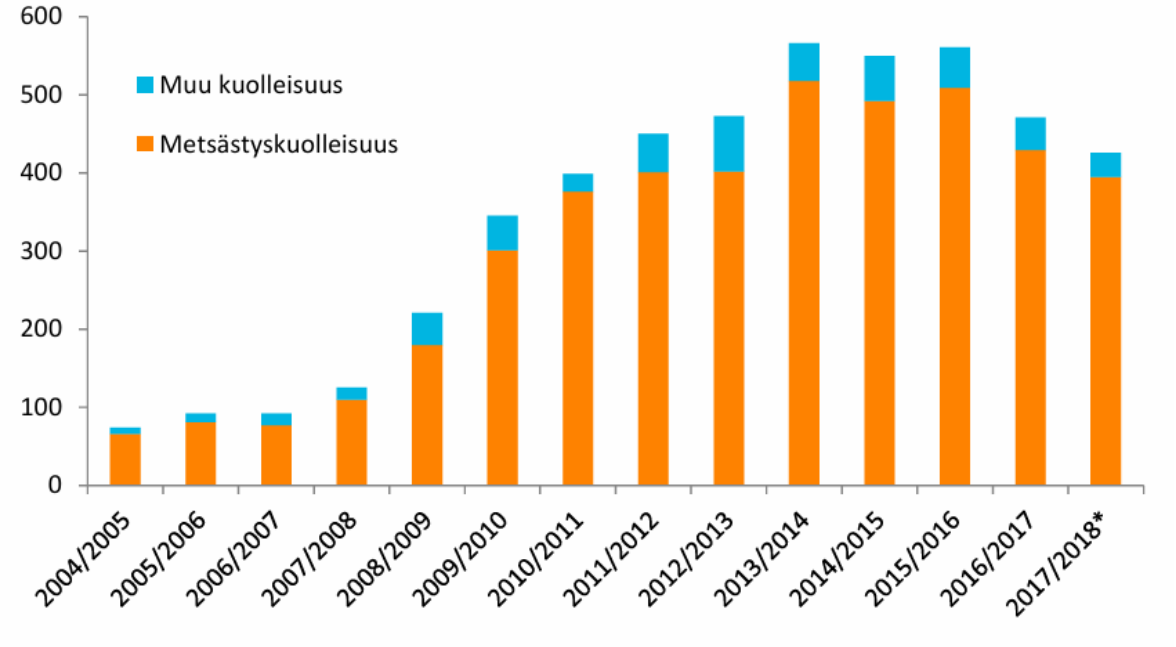

Kuva 2: Ilveksen tilastoitu kuolleisuus metsästysvuosittain (Valtonen ym. 2022).

4. Ilveksen ja ihmisen yhteiselo

4.1. Ilveksen suojelu Suomessa

Ilveksen suojelua Suomessa ohjataan usealla eri tasolla, joista ylimpänä on Euroopan Unionin luontodirektiivi. Se sisältää EU:n tärkeimpiä luonnonsuojelusäädöksiä ja määrittää muun muassa ilveksen suojeluun liittyvät toimet, joilla säilytetään lajille tärkeät luontotyypit ja elinympäristöt (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY). Luontodirektiivin lisäksi Suomessa ilvestä suojelee myös Suomen luonnonsuojelulaki (Luonnonsuojelulaki 9/2023). Monipuoliseen tutkimustietoon pohjaten Maa- ja metsätalousministeriö on julkaissut Suomen ilveskannan hoitosuunnitelman, jossa määritellään muun muassa suojelun tavoitteet, kannanhoidon ja suojelun keskeiset toimenpidekokonaisuudet sekä ohjeistetaan metsästyksen valvontaa ja ilvestietoon liittyvää viestintää (Maa- ja metsätalousministeriö 2021).

Maa- ja metsätalousministeriö (2021) tiivistää Suomen ilveskannan hoitosuunnitelman alla olevan kuvan 3 mukaisesti kolmeen pääosa-alueeseen. Ensimmäisenä on syventyvä tieto ilveskannasta eli tutkimuspohjaisen tiedon lisääminen. Tähän sisältyvät kanta-arviot, populaatiomallit ja geneettisten menetelmien hyödyntäminen. Toisena osa-alueena ovat kannanhoidolliset toimenpiteet eli esimerkiksi metsästyksen säätely. Kannanhoidollisia toimia tarkastellaan alueellisesti vaihtelevasti. Esimerkiksi porotalousalueella ilves aiheuttaa muuta Suomea enemmän riistavahinkoja. Hoitosuunnitelmassa nostetaan esille myös monilajisen kannanhoidon merkitys ilveksen suojelussa. Ilveksen saaliseläimiin kuuluu useita eri lajeja. Lisäksi karhu, susi sekä ahma ovat sen kilpailijalajeja. Näiden kaikkien lajien välillä vallitsee vuorovaikutussuhteita, joiden huomioiminen ilveskannan suojelussa on tärkeää. Kolmantena pääosa-alueena Suomen ilveskannan hoitosuunnitelmassa mainitaan ilveksen ja ilveksen kannanhoidon hyväksyttävyys. Tähän osa-alueeseen kerrotaan sisältyvän vahinkojen ennaltaehkäisy sekä korvaukset, riistaneuvostojen toiminta ja sidosryhmäyhteistyö sekä yhteiskunnallinen vaikutustyö viestinnän muodossa.

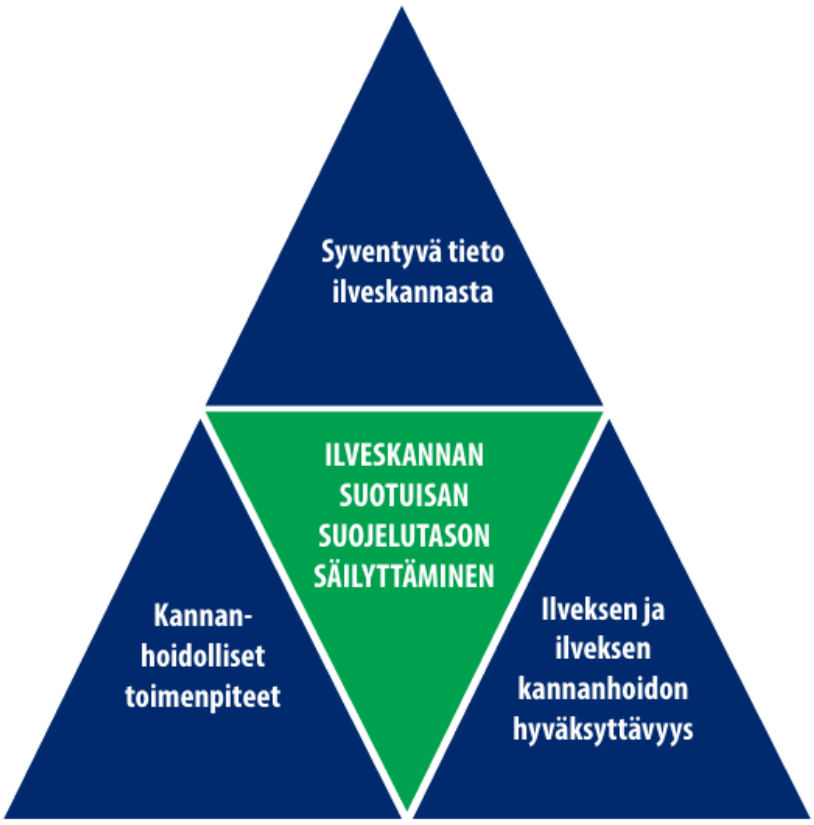

Ilveskannan hoitosuunnitelman toimenpidekokonaisuudet ovat 1) syventyvä tieto ilveskannasta, 2) kannanhoidolliset toimenpiteet ja 3) ilveksen ja ilveksen kannanhoidon hyväksyttävyys. Toimenpidekokonaisuudet tukevat päätavoitteen eli suotuisan suojelutason säilyttämistä.

Kuva 3: Suomen ilveskannan hoitosuunnitelman pääosa-alueet (Maa- ja metsätalousministeriö 2021).

Ilveksen suojelutyö rakentuu erilaisista osa-alueista, joilla lajia pyritään auttamaan mahdollisimman kattavasti. Esimerkiksi WWF Suomi (2026) kertoo nettisivuillaan sen suojelutyöhön kuuluvan ilveksen elinympäristöjen suojeleminen, pyyntikiintiöihin vaikuttaminen ja salametsästyksen vastainen työ sekä tiedon jakaminen, jolla tuodaan lajia ja sen elintapoja tutuksi.

Ilveksen elinympäristön pirstoutuminen on tutkitusti aiheuttanut populaatioihin pullonkaulailmiön, joka näkyy ilvespopulaatioiden geneettisessä monimuotoisuudessa (Schmidt ym. 2011). Ihmistoiminta rajoittaa ilveksen vapaata liikkumista ja yksilöiden välistä kanssakäymistä, joten geenien monimuotoisuus populaatioissa pienenee. Myös muut ympäristötekijät

vaikuttavat ilmiöön, sillä esimerkiksi lumipeitteen ja lumen syvyyden on todettu olevan vahvasti yhteydessä geenien monimuotoisuuteen, kuten Schimidt ja muut artikkelissaan kirjoittavat. Näin ollen voidaan todeta, että ilveksen suojelussa on hyvin tärkeää huomioida myös elinympäristöjen suojelu.

Ilveksen suojeluun Suomessa liittyvät myös erilaiset kansainväliset yhteistyöprojektit ja -tapaamiset. Suomen kanssa yhteistyötä ovat tehneet ainakin naapurimaat Ruotsi, Norja ja Venäjä sekä Viro (Maa- ja Metsätalousministeriö 2007). Kansainväliseen yhteistyöhön sisältyy esimerkiksi yhteiset luonnonsuojelusopimukset, kansainvälinen tutkimustyö sekä viranomaisyhteistyö valtioiden välillä.

Luonnonsuojeluun liittyy ekologisten perusteiden lisäksi myös moraalinen näkökulma. Toisinaan puhutaan myötätuntoisesta luonnonsuojelusta, jossa kaikilla lajeilla tunnistetaan olevan itseisarvo (Mikkonen & Lyytimäki 2026). Tällöin esimerkiksi ilvestä tulisi suojella riippumatta siitä, saavuttaako ihminen suojelulla etua omalle toiminnalleen. Eli ilveksellä tulisi olla vapaus elää rauhassa lajityypillisesti käyttäytyen, vaikka se aiheuttaakin välillä yhteentörmäyksiä ihmisen kanssa muun muassa tuotantoeläinten menetyksen myötä.

4.2. Petoasenteet

Petoasenteita ei ole tutkittu Suomessa paljon, mutta esimerkiksi Taloustutkimus vuodelta 2016 osoitti, että ilvekseen kohdistuu usein positiivisia tunteita (Maa- ja metsätalousministeriö 2021). Esimerkiksi ilveksen jälkien löytäminen aiheuttaa iloa ja yleisesti lajista haluttaisiin oppia lisää. Verrattuna karhuun ja suteen, ilvestä pelätään Suomessa huomattavasti vähemmän. Tämä vaikuttaisi liittyvän siihen, että ilves harvoin aiheuttaa ihmiselle tai kotieläimille vahinkoja. Negatiiviset asenteet ilvestä kohtaan liittyvät yleensä metsästykseen, jossa koetaan ilveksen saalistavan liikaa haluttuja saaliseläimiä (Maa- ja metsätalousministeriö 2021). Myös eurooppalaisissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia liittyen eri petoihin kohdistuvista asenteista (esim. Whiley & Tzanopoulos 2024). Ilvekseen liittyvät negatiiviset mielleyhtymät eivät liity sen pelottavuuteen, mutta harmitusta aiheuttaa esimerkiksi tuotantoeläinten saaliiksi joutuminen.

Ruralia-instituutissa tehtiin ilveskannan hoitosuunnitelman laatimiseksi alustavaa tutkimusta ilveksen ja ihmisen yhteiselosta Suomessa (Bisi ym. 2006). Tässä tutkimuksessa nostetaan esiin vanhoja petoasenteita koskien ilvestä sekä avataan muutamia taustavaikuttajia, joita asenteiden takana piilee. Bisi ym. (2006) kertaavat petoasenteiden historiaa 1800-luvun lopulta alkaen. Tuolloin voimassa oli vielä vanha metsästyslaki 1600-luvulta, joka salli lähes kaiken petoeläinten metsästyksen. Metsästyslaki, kirjalliset petoaiheiset julkaisut ja lehtikirjoittelu vaikuttivat aikalaisten asenteisiin petoja kohtaan (Bisi, J. ym. 2006). Kielenkäyttö oli tuolloin varsin värikästä ja pelkoa herättävää, mutta ilves sai osakseen kuitenkin vähemmän kirjoittelua kuin maamme muut suurpedot. Ilvestä siis pelättiin muiden petojen ohella vielä 1900-luvulla. Tämä voidaan nähdä pohjana myös nykyisille petoasenteille, kun ihmiset siirtävät tietoa toisilleen sanallisesti eivätkä välttämättä tavoita uusinta ja totuuspohjaista kirjallisuutta.

Tänä päivänä ilvekseen kohdistuvin asenteiden voidaan kuitenkin todeta pehmenneen verrattuna aiempaan. Esimerkiksi WWF Suomen teettämässä,

Taloustutkimuksen toteuttamassa gallupkyselyssä 2024 nousee esille neutraalia tai positiivista suhtautumista ilvekseen (Taloustutkimus Oy 2024). Suurin osa vastaajista kokee, ettei ilveksiä ole Suomessa liikaa ja kannattaa metsästyksen säätelyä.

4.3. Ilveksen aiheuttamat riistavahingot

Suurin osa suurpetojen aiheuttamista vahingoista liittyy Suomessa porotalouteen, sillä poro on pedoille helppo ja mieluisa saalis muihin tuotantoeläimiin verrattuna (Maa- ja metsätalousministeriö 2021). Porot laiduntavat vapaasti poronhoitoalueella, jolloin ne ovat alttiimpia petojen hyökkäyksille kuin suljetuilla laitumilla elävät tuotantoeläimet. Toisaalta poro on kuitenkin kesyyntynyt pitkän poronhoitoperinteen aikana niin, ettei se osaa varoa ilvestä samoin kuin sen villinä elävät sukulaislajit (Khorozyan & Heurich 2023).

Alla olevasta kuvasta 4 näkee, että poronhoitoalueella vahinkoja aiheuttavat melko tasaisesti kaikki neljä suurpetoamme. Ahma ja karhu vaikuttaisivat kuitenkin aiheuttavan hiukan ilvestä enemmän vahinkoja.

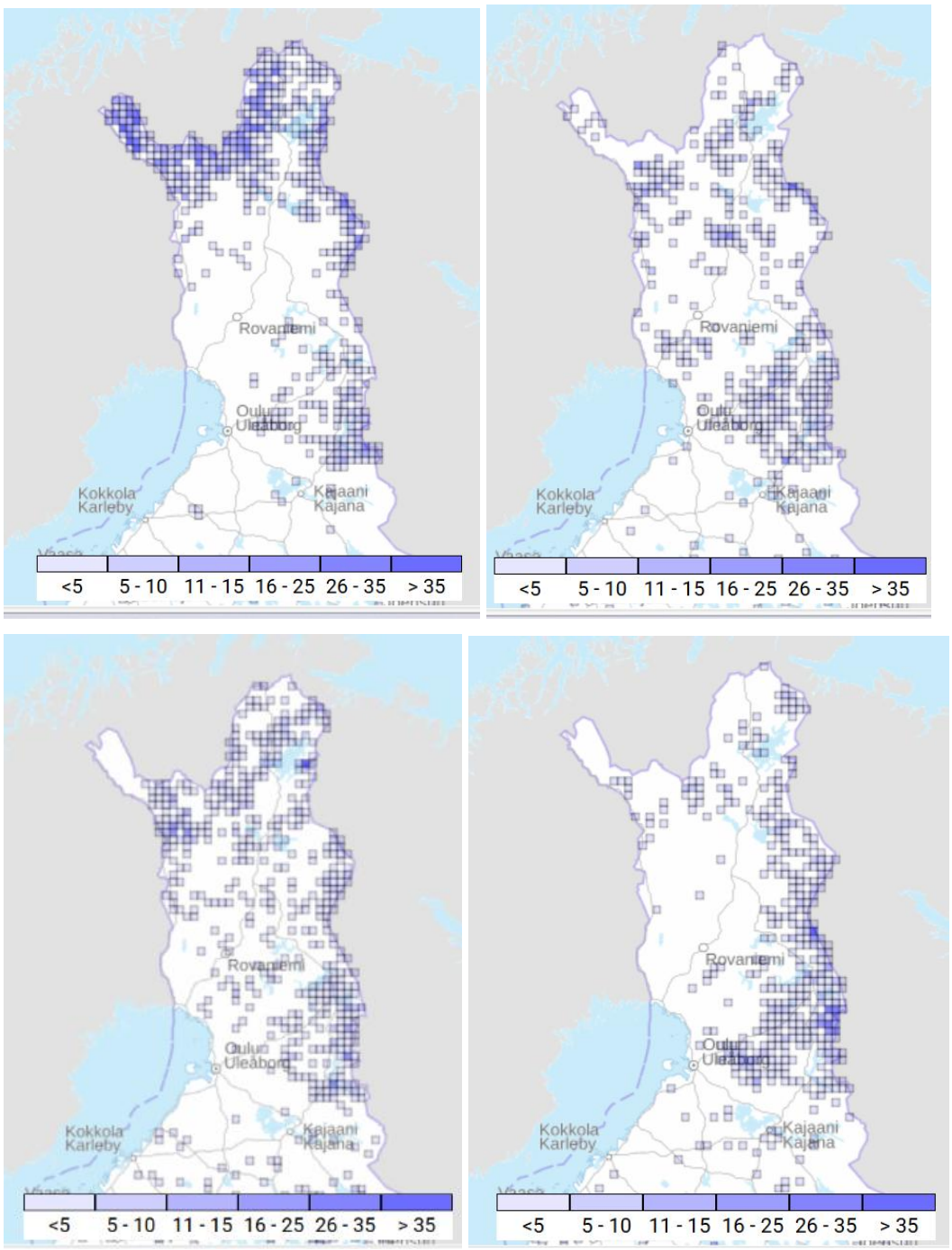

Kuva 4: Suurpetojen aiheuttamat poro- ja kotieläinvahingot sekä onnettomuudet poronhoitoalueella. Vasemmalta oikealle järjestyksessä: ahma, ilves, karhu ja susi (Maa- ja metsätalousministeriö 2025).

Ilveksen ja muiden petojen aiheuttamista vahingoista voidaan Suomessa maksaa erilaisia korvauksia. Korvausten maksamisesta ja niihin liittyvästä prosessista määrätään riistavahinkolaissa (Maa- ja metsätalousministeriö 2021).

4.4. Ilveksen metsästys

Suojelutoimista huolimatta ilveksen metsästykseen myönnetään Suomessa vuosittain useita poikkeuslupia. Tavallisesti poikkeuslupia haetaan kannanhoidollisin perustein. Viime vuosina suuri osa jo myönnetyistä luvista on päädytty kuitenkin kumoamaan, sillä Suomen luonnonsuojeluliitto on valittanut niistä ja Turun hallinto-oikeus päättänyt, etteivät perusteet kaatoluville ole riittäviä (Tuomioistuinlaitos 2024). Maa- ja metsätalousministeriö (2024) painottaa julkaisemassaan Suomen ilveskannan hoitosuunnitelmassa, että kannanhoidollisten toimien tulisi aina perustua laadukkaan riistantutkimuksen tarjoamaan tietoon.

Norjassa tehdyssä tutkimuksessa todettiin selvä yhteys myönnettyjen metsästyslupien ja toteutuneiden ilveksen kaatojen välillä (Nilsen ym. 2012). Kun poikkeuslupia myönnetään ilveksen metsästykseen, ne tavallisesti aina myös käytetään. Näin ollen poikkeuslupapäätöksillä voidaan suoraan säädellä ilveksen metsästyskuolleisuuden määrää, kuten Suomessakin on huomattu (Valtonen ym. 2022).

Tutkijat huomasivat Norjassa, että saaliiksi joutuu useammin uroksia kuin naaraita (Nilsen ym. 2012). Tämän voidaan olettaa johtuvan sekä ilveksen lajityypillisestä käyttäytymisestä, että metsästäjien käyttämistä saaliin jäljitystekniikoista. Ilvesurokset liikkuvat tavallisesti naaraita enemmän ja yksin, jolloin metsästäjien on helpompi jäljittää niitä verrattuna naaraan ja sen pentujen liikkeisiin (Nilsen ym. 2012). Metsästyksen kohdistuminen enemmän uroksiin kuin naaraisiin saattaa vaikuttaa ilveksen populaatiodynamiikkaan ja lisääntymiseen, mutta toistaiseksi todisteita merkittävistä vaikutuksista ei ole (Nilsen ym. 2012).

4.5. Petomatkailu

Yksi luontomatkailun muodoista on villieläinten valokuvaus. Tähän liittyen matkailualan yritykset myyvät retkiä, joilla asiakkaat pääsevät kuvaamaan erityisesti petoeläimiä. Kurki ja Pohja-Mykrä (2009) kertovat, että valokuvauksen kannalta kenties suosituin laji on karhu, mutta myös muut suurpedot kiinnostavat matkailijoita. Ilveksen suosio ei ole samaa luokkaa kuin karhun ja ahman, mikä johtunee hankaluudesta houkutella sitä kuvauspaikoille. Petoeläimiä voidaan houkutella haluttuun paikkaan haaskaruokinnalla, eli tuomalla suunnitellulle kuvauspaikalle pedolle sopivaa syötävää. Esimerkiksi ilveksiä yritetään saada näyttäytymään jättämällä luontoon kalanperkeitä (Kurki & Pohja-Mykrä 2009).

Kainuun matkailustrategiassa 2024–2028 mainitaan myyntivalttina muun muassa villieläinten valokuvaus (Kainuun liitto 2024). Lisäksi Lapin tuoreimmassa matkailustrategiassa (Lapin liitto 2021) villieläimiin liittyvää luontomatkailua ei nosteta suoraan esille, vaikka luontomatkailu mainitaankin tärkeänä ja merkittävänä osana alueen matkailua. Kurki ja Pohja-Mykrä (2009) vertailivat 2000-luvun alussa tuolloin ajankohtaisia matkailustrategioita eri maakunnissa. Ajanjaksolla Lapin, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien matkailustrategioissa kaikissa mainittiin villieläinten valokuvaus yhtenä luontomatkailun muotona.

Suomen ympäristökeskus SYKE ja Kainuun liitto ovat tehneet yhteistyönä selvityksen maakunnan luontomatkailusta. ELMA -hanke (Ekologiset yhteydet, LuontoMatkailu ja hiljaiset alueet Kainuun Aluekehityksessä ja maakunta kaavoituksessa) toteutettiin vuoden 2015 aikana (Kainuun liitto 2016). Hankkeeseen sisältyi muun muassa paikkatietoon pohjautuvaa valokuva-analyysiä. Tutkijat keräsivät sosiaaliseen mediaan jaettuja, gps-koordinaatit sisältäviä valokuvia ja retkeilyreittejä. Tämän valokuva-analyysin tuloksista tehtiin kuvien teemoittelua. Kuvassa 5 näkyy tutkimuksessa havaittujen valokuvateemojen yleisyys aineistossa. Suurpetojen tarkkailu oli todetuista luontoaktiviteeteista neljänneksi yleisin.

Kuva 5: Paikkatietoon pohjautuvan valokuva-analyysin tuloksia Kainuun luontomatkailun aktiviteeteista. Suurpetojen tarkkailu neljänneksi yleisimpänä virkistysajanviettona (Kainuun liitto 2016).

Eläimiin kohdistuvaan matkailuun, kuten luontomatkailuun yleensäkin, liittyy monia vastuullisuuskysymyksiä. Petoturismin vastuullisuus ja kestävyys herättää keskustelua erityisesti sosiaalisesta ja ekologisesta näkökulmasta (Kurki & Pohja-Mykrä 2009). Petokuvaukseen liittyvän haaskaruokinnan pelätään lisäävän petotiheyttä alueella. Tällöin huolena ovat muun muassa vaikutukset saaliseläinpopulaatioihin, mahdolliset kohtaamiset ihmisen kanssa sekä elinkeinoihin liittyvät riskit esimerkiksi porotaloudessa (Vinkka ym. 2024).

5. Yhteenveto

Ilves on Suomen luonnossa ainutlaatuinen ja arvokas laji, johon liittyy monenlaisia asenteita puolesta ja vastaan. Lajin merkitys ekosysteemissä on hyvin merkittävä, sillä se säätelee ravintoketjun huipulla saalislajien populaatioita. Ihmisellä ja ilveksellä on pitkä yhteinen historia, joka kietoutuu nykypäivänä metsästyksen ja suojelun kysymysten ympärille. Suomessa vallitsee erikoinen ristiriitatilanne lakisääteisen suojelun ja kannanhoidollisen metsästyksen välillä. Lajia suojellaan muun muassa EU:n luontodirektiivin ja Suomen luonnonsuojelulain nojalla. Samaan aikaan harjoitetaan kuitenkin kannanhoidollista metsästystä, josta muodostuu ilveksen yleisin kuolinsyy.

Tässä työssä nostin esille seikkoja ilveksen ja ihmisen yhteiselosta suojelun, petoasenteiden, metsästyksen, riistavahinkojen sekä luontomatkailun näkökulmista. Ilveksen kohdalla kaikkien näiden välillä vallitsee vuorovaikutussuhteita, joita kuvaan yhteenvetokaaviossa (kuva 6). Esimerkiksi riistavahingot vaikuttavat ihmisten mielikuviin ja asenteisiin petoja kohtaan. Asenteet taas ohjaavat muun muassa ihmisten metsästyskäyttäytymistä ja kiinnostusta luonnonsuojelutyötä kohtaan. Myös luontomatkailun taustalla vaikuttavat asenteet ja mielikuvat, jotka lisäävät kiinnostusta mainittuun luonto- ja valokuvausmatkailuun. Toisaalta petojen valokuvaukseen liittyvä haaskaruokinta voi vaikuttaa ilveksen ja muiden lajien käyttäytymiseen lisäten riistavahinkojen ja muiden ihmisen ja petojen yhteentörmäyksien riskiä.

Työssäni olisin voinut syventyä kaikkiin ilveksen ja ihmisen yhteiselon teemoihin vielä syvemmin. Kiinnostavaa olisi ollut tarkastella myös rakentamisen aiheuttamia vaikutuksia ilvespopulaatioille. Elinalueiden pirstoutuminen on todettu tutkimuksissa todelliseksi riskiksi ilvekselle. Ihmistoiminnan voisi siis olettaa vaikuttavan esimerkiksi ilveksen liikkumiseen, käyttäytymiseen ja populaatioiden dynamiikkaan.

Myös ilveksen levinneisyydestä Suomessa olisin voinut tehdä tarkempaa selvitystä. Olisi mielenkiintoista pohtia syitä ilveksen esiintymiseen tietyillä alueilla ja toisaalta myös kysymyksiin, miksi ilvestä ei tavata jossain toisaalla.

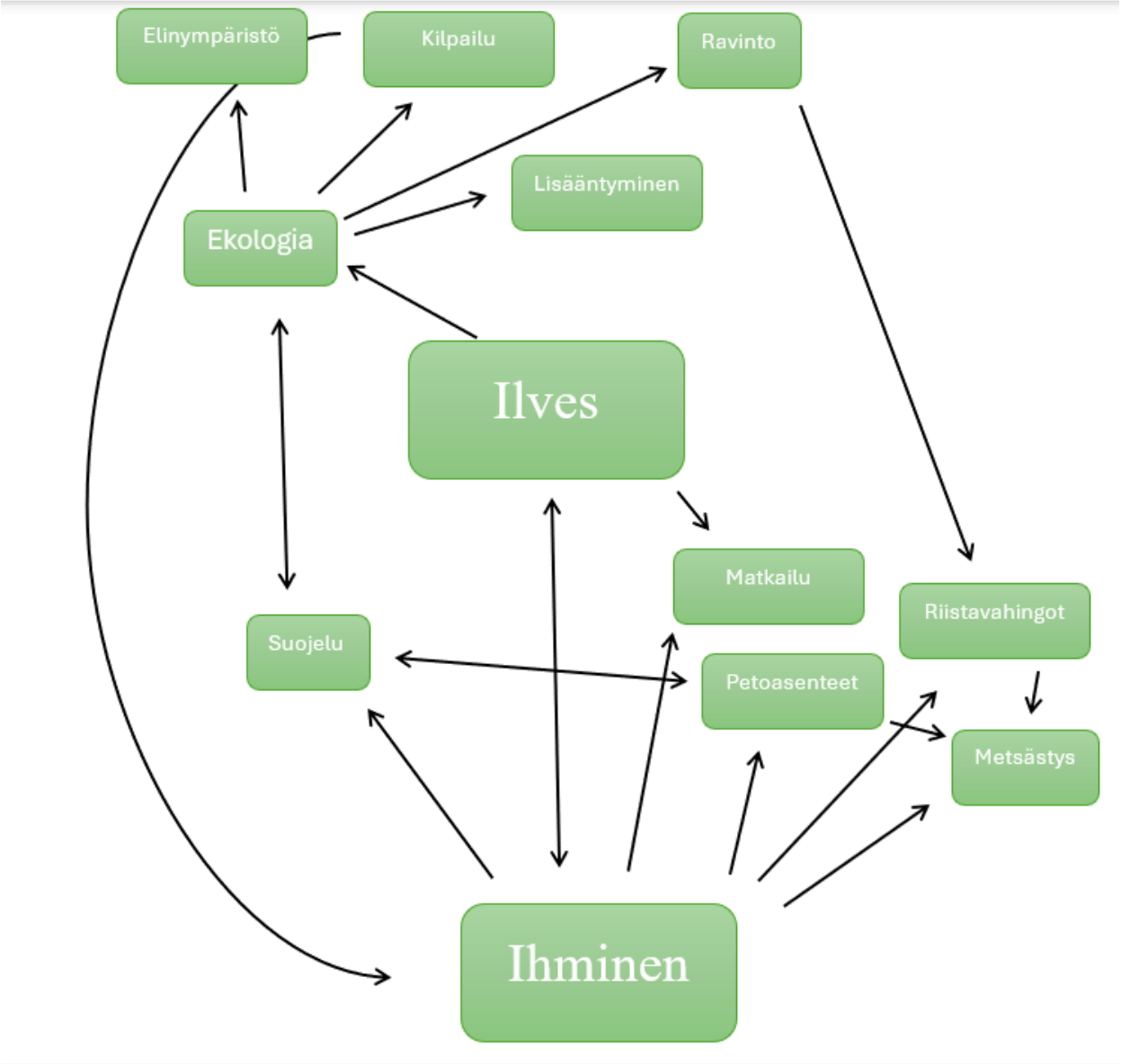

Kuva 6: Tutkielman yhteenvetokaavio.

Lähteet

Bisi, J., Liukkonen, T., Kurki, S. ja Mykrä, S. 2006. Ilveksiä ja ihmisiä. Julkaisuja 7. Ruralia-insituutti. Helsingin yliopisto.

Elmhagen, B., Ludwig, G., Rushton, S.P., Helle, P. and Lindén, H., 2010. Top predators, mesopredators and their prey: interference ecosystems along bio climatic productivity gradients. Journal of Animal Ecology, 79(4), pp.785-794.

Euroopan unionin luontodirektiivi. 1992. NEUVOSTON DIREKTIIVI 92/43/ETY, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta. Pdf-tiedosto. eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20070101&qid=1400752170687&from=FI Viitattu 13.1.2025

Herrero, A., Mäntyniemi, S., Helle, I., Holmala, K. & Valtonen M. 2024. Ilveskanta Suomessa 2024. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 45/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 22 s.

Holmala, K., Heikkinen, J. & Mäntyniemi, S. 2020. Ilveskanta Suomessa 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 48/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki.

Kainuun liitto 2016. Ekologiset yhteydet, luontomatkailu ja hiljaiset alueet Kainuun aluekehityksessä ja maakuntakaavoituksessa. ELMA-hankkeen loppuraportti. https://kainuunliitto.fi/assets/uploads/2020/08/B11_Ekologiset-yhteydet-luontomatkailu-ja-hiljaiset-alueet-Kainuun-aluekehityksessa-ja-maakuntakaavoituksessa.-ELMA-hankkeen-loppuraportti.pdf

Kainuun liitto 2024. Kainuun matkailustrategia 2024-2028. Kainuun liiton julkaisu B:25. https://kainuunliitto.fi/assets/uploads/2024/08/Kainuun-matkailustrategia-web-rc3-240820_web_Final.pdf

Khalil, H., Pasanen-Mortensen, M. & Elmhagen, B. 2014. The relationship between wolverine and larger predators, lynx and wolf, in a historical ecosystem context. *Oecologia* **175**, 625–637. https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.1007/s00442-014-2918-6

Khorozyan, I. & Heurich, M.
2023 Where, why and how carnivores kill domestic animals in different parts o f their ranges: An example of the Eurasian lynx.
Global Ecology and Conservation 46
(2023) https://doi.org/10.1016/j.gecco.2023.e02585

Kurki, S. ja Pohja-Mykrä, M. 2009 Suurpetojen haaskaruokinnan yhteiskunnallisen kestävyyden haasteet. Ruralia-instituutti. Helsingin yliopisto.

Lapin liitto 2021. Lapin matkailustrategia. Päivitys koronatilanteeseen 2021. https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2022/05/Lapinliitto-Matkailustrategia-2022-aukeamina.pdf

Liukkonen, T., Mykrä, S., Bisi, J. & Kurki, S.
2009 Conflicts and compromises in lynx Lynx lynx conservation andmanagem ent in Finland. Wildlife BiologyVolume 15, Issue 2. Pages113-227 https://doi-org.libproxy.helsinki.fi/10.2981/07-051

Luonnonsuojelulaki 9/2023. Annettu 5.1.2023. Voimaan 1.6.2023. Saatavilla: Finlex.

Maa- ja metsätalousministeriö 2007. Suomen ilveskannan hoitosuunnitelma

Maa- ja metsätalousministeriö 2021. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:22. Suomen ilveskannan hoitosuunnitelma.

Maa- ja metsätalousministeriö.
Riistavahinkokartat. https://riistavahingot.fi/#/riistavahingot. Viitattu 14.1.2025

Mengüllüoğlu D, Ambarlı H, Berger A, Hofer H.
2017: Foraging ecology of Eurasian lynx populations in southwest Asia: Conse rvation implications for diet specialist. https://doi.org/10.1002/ece3.4439 Eco

Mikkonen, J., & Lyytimäki, J. (2026). Myötätuntoinen luonnonsuojelu – uusi uhka luonnon monimuotoisuudelle?. Niin & näin, 33(1), 35-59. https://netn.fi/artikkelit/myotatuntoinen luonnonsuojelu-uusi-uhka-luonnon-monimuotoisuudelle/

Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21 päivänä toukokuuta 1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta. Saatavilla virallisessa EUR-Lex-palvelussa. eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20070101&qid=1400752170687&from=FI

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Nilsen, E.B., Brøseth, H., Odden, J. *et al.* 2012. Quota hunting of Eurasian lynx in Norway: patterns of hunter selection, hunter efficiency and monitoring accuracy. *Eur J Wildl Res* **58**, 325–333. https://doi.org/10.1007/s10344-011-0585-z

Riistakeskus 2023. Ilvesten kannanhoidolliset poikkeusluvat alueittain 2023. Pdf-tiedosto. https://riista.fi/wp-content/uploads/2023/10/2023-10-04_ilveslupatiedotteen-taulukko_fi.pdf. Viitattu 6.11.2024.

Taloustutkimus Oy 2024. Tilaaja WWF Suomi. wwf_ilves_gallupkysely_2024_tulokset.pdf

Tuomioistuinlaitos. 2024. Hallinto-oikeuden tiedotteet. Verkkosivu. https://tuomioistuimet.fi/hallintooikeudet/turunhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenratkaisutjatiedotteet/tiedotteet/2024/turunhallinto-oikeuskumosiilveksenkannanhoidollistametsastystakoskevatpoikkeuslupapaatokset.html. Viitattu 13.1.2025

Valtonen, M., Herrero, A., Heikkinen, S. & Holmala, K. 2022. Ilveskanta Suomessa 2022. Luon nonvara- ja biotalouden tutkimus 62/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 25 s.

Vinkka, B., Valkonen, J., Jokinen, M., Hiedanpää, J., & Kojola, I. 2024. Monilajinen poronlaidun ja suurpetojen ravintohoukuttelu. Alue ja ympäristö, 53(1), 92-111. https://doi.org/10.30663/ay.141372

Whiley, F. L. & Tzanopoulos, J. 2024. Public acceptance of Eurasian lynx (Lynx lynx) in Germany. Journal for Nature Conservation 77. https://doi.org/10.1016/j.jnc.2023.126535

WWF Suomi. Verkkosivu https://wwf.fi/elainlajit/ilves/#mita-wwf-tekee-ilveksen-suojelemiseksi Haettu 2.8.2026